

De wapenrusting van God

Het Trefpunt, PG Bennebroek, 29 augustus 2021

Efeziërs 6:10-20

Geliefde gemeente,

Misschien zijn we wel een beetje gewend geraakt aan militaire metaforen in de kerk. Beeldspraak die ontleend is aan strijd en legers. Kerk en leger, kerk en oorlog, kerk en strijd, dat is nog best een ding om over na te denken. Zeker opnieuw in onze tijd. Hoe staan we tegenover onze veiligheidsdiensten, hoe kijken we tegen ons plek in de wereld aan, in Nederland, in Europa. We staan wat dat betreft aan het begin van de overgang naar een nieuwe periode.

Maar ook het gebruik van de soldateske thematiek voor het geestelijke leven of voor een spiritueel pad, is nog wel het overdenken waard. Want is het wel zo onschuldig?

Het gaat vanmorgen vanuit de brieflezing voor deze zondag over de zogeheten wapenrusting van God. De apostel is aan het eind gekomen van zijn brief, waarin hij voor de prille christenen in Efeze het kerk-zijn en het christen-zijn bespreekt. Het is een prachtig nieuw begin en een geschenk van God, als je mag gaan leven op basis van Gods welwillendheid, Gods liefde en Gods genade. Maar het is kennelijk toch ook wel een uitdaging. Want je hebt er kracht voor nodig. Je moet er ook voor vechten. Zoek je kracht in de Heer, schrijft hij in Efeziërs 6:10.

En dan zitten we meteen in de beeldspraak van de strijd.

Wat ik vanmorgen wil doen is twee dingen. Ik wil eerst toch nog maar eens nader stil staan bij die militaire metaforiek in en rond het geloof. Want dat is niet iets waar we – zeker vandaag niet – zomaar over heen kunnen stappen, zo van: ach ja dat is maar beeldspraak, dat is niks anders dan taalspel. Zou kunnen, maar het heeft ook anders uitgepakt. Want taal kan eigen werkelijkheden creëren.

Daarna wil ik als tweede het gedeelte van Paulus, op wiens naam deze brief staat, over de wapenrusting van God, in het

verband van zijn hele brief bezien. Je hebt gauw de neiging om zo'n afgerond stukje uit de Bijbel met een eigen thema, zo lijkt het, apart te nemen. Dat wordt ook veelvuldig gedaan. En dan wordt er op allerlei manieren een eigen invulling aan gegeven. Ik zeg niet dat dat niet mag, maar het lijkt me toch goed om dan eerst ook te willen zien, waar de apostel het nu eigenlijk aan vast knoopt.

Eerst de militaire beeldspraak. Het mag duidelijk zijn dat die in onze brief allegoretisch, overdrachtelijk wordt gebruikt. Paulus gebruikt op veel meer plaatsen in zijn brieven beelden uit het militaire leven. Dat vindt zijn grond in de bijbelse traditie, die teruggaat op het Oude Testament.

Maar daar stuiten we dan ook meteen op een ingewikkeldheid, namelijk het door elkaar lopen van overdrachtelijke en letterlijke betekenissen. In Jesaja 49 wordt God, de HEER, getekend als een oorlogsheld die recht en vergelding komt brengen in een wereld die krom en vol onrecht is. Hij gordde het harnas van zijn gerechtigheid aan, en zette de helm van de redding op zijn hoofd, Hij deed het kleed van de vergelding aan en hulde zich in de mantel van de strijdlust (Jesaja 49:17). De HERE Zebaoth, is de HERE der heirscharen, de Heer van de hemelse legers. En zo lang wij die hemelse legers nu maar kunnen zien als goede engelmachten, zoals het "door goede machten trouw en stil omgeven" van Dietrich Bonhoeffer, gaat het nog wel goed. Maar de Bijbel is ook tamelijk expliciet in verhalen waarin God letterlijk verantwoordelijk wordt gehouden voor het afrekenen met concrete legers en machthebbers inclusief hun bevolkingen. En opnieuw: zolang we dat kunnen zien als gevolg van de messiaanse missie, ik citeer Psalm 72: "moge Hij recht doen aan de zwakken, redding bieden aan de arme, maar de onderdrukker neerslaan" (Ps. 72:4), kunnen we het nog wel in een geordend ethisch schema plaatsen. En terecht. Want de geweldenaars, de schurken, de criminelen, de niets ontziende machtswellustelingen en onderdrukkers: zij moeten beteugeld en bestreden worden, ook met geweld, als dat niet anders kan. Dat was altijd de grondslag van het denken over een

gerechtvaardigde inzet van geweld en één van de functies van een overheid, in het christelijke denken over de samenleving.

Maar de grens is ozo dun. Er zijn ook mensen, ook wel in de kerk, die bij sommige passages uit de Bijbel de rillingen over hun rug voelen lopen vanwege het genocidale gehalte ervan. En dat begrijp ik best.

Denk aan de taal van Psalm 139, u kent die psalm vast wel: de Heer die ons kent en doorgrondt. Geliefde psalm op veel momenten, maar niet het merkwaardige slot, waar David op wiens naam dit lied staat bidt: God breng de goddelozen om, zou ik niet haten wie U haten, ja Ik haat ze, zo fel als ik maar haten kan. Dat is echt geen gezellige spirituele lectuur meer. En natuurlijk ook dan gaat het om bloedvergieters, maar toch: tricky terrein. Die David heef zelf ook al genoeg bloed aan zijn handen, en lang niet allemaal gerechtvaardigd bloed. Misschien is het daarom ook wel dat het slot van die psalm zegt: God, ken en doorgrond mij, zie of ik niet op een heilloze weg ben, maar leid mij op de eeuwige weg. Want voor ik het weet lijden wij aan het euvel der vereenzelviging. Zijn wij vergeten wat Jezus ons leerde: heb ook uw vijanden lief, bid voor wie u vervolgen, overwin het kwade door het goede, zo zult ge vurige kolen op hun hoofd leggen. En zijn wij mensen geworden die strijd voeren tegen eigen tegenstanders, maar wel zogenaamd in naam van God, om de zogenaamde principes, om de ware godsdienst, om onvervreembare idealen, als een heilige strijd, als een kruistocht in naam van de Heer.

De kerk is daar niet van weg gebleven, toen de macht haar toeviel, en dat is nog zachtjes uitgedrukt. En wij moeten daar vandaag heel precies op letten, waar religie en strijd dicht aan elkaar worden geknoopt.

In dat licht klinken christelijke liederen vandaag bijzonder. Als je op de site van de CCLI, dat is de internationale auteursrechtenclub voor christelijke liederen, zoekt kun je 963 christelijke liederen vinden met als thema '*warfare*'. Hoe klinkt vandaag: Voorwaarts christenstrijders, voorwaarts, opwaarts broeders, werpt zijn sterkten neer, velt wie tegenstreve, 't geldt

uw konings eer. Hij heeft overwonnen, heerst op Vaders troon, strijdt, volhardt ten einde, 't geldt zijn eer, uw kroon.

Poosje terug hoorde ik nog weer zo'n lied op Groot Nieuws Radio: het christelijke radiostation van Nederland, zoals ze zich noemen. Strekking: wij zijn uw kerk, en wij vechten voor U, en wij willen ons land terugwinnen voor U, U heeft de tegenstanders verslagen, dus kunnen wij dat ook. De kerk als *militia Dei*, leger van de Heer.

En ja: als er nu geen overheid is die je effectief kan beschermen, wat doe je dan, als je kerk in de fik wordt gestoken, ga je dan berustend toekijken, of kom je dan in het geweer? Dat zijn al de vragen van het schoolplein niet? Je linker wang toedraaien, als je gepiepeld wordt, en je van de juf of de meester niet veel te verwachten hebt. Of toch na een tijd getreiter maar een beuk terug? Geef jij als christenouder of grootouder maar eens een goed advies aan je kind of kleinkind van een jaar of tien.

Het Leger des Heils, die hebben ook de militaire metaforen omarmd, met symbolieke van uniformen en blaaskapellen aan toe. Maar dat is het leger van de *soup, soap & salvation*. Zij bestrijden het kwaad met diaconie en met evangelische *empowerment* van hen die het niet redden op eigen kracht.

Waar heeft Paulus het nu eigenlijk over, als hij aan het eind van de Efezebrief begint over strijd en over de wapenrusting die God ons geeft om daarin stand te houden? We zijn bij het tweede deel van de preek! Welnu, hij heeft het eigenlijk over één van de bedes uit het Onze Vader, namelijk deze: leid ons niet in verzoeking, maar verlos ons van de Boze. En dan in samenhang met wat daarvoor gebeden wordt: uw Koninkrijk kome, uw wil geschiede, gelijk in de hemel alzo ook op de aarde.

Paulus heeft de hele weg met de gemeente van Efeze afgelopen vanaf Gods initiatief om zijn wereld niet af te schrijven, maar door de komst van Jezus en het komen van de Geest een nieuw perspectief te geven, naar wat dit voor gemeenschapsvorming in de kerk en een christelijk leven voor elke dag betekent.

Namelijk dat verzoening, verbondenheid, vrede, vergeving, gerechtigheid en liefde de verhoudingen zullen bepalen.

Maar als je je zelf daartoe laat stimuleren, laat inspireren en vernieuwen door de genade van God en door aansporing van de Geest en door het voorbeeld van Jezus, dan zul je merken dat het niet overal mee geeft. Niet alles en iedereen staan applaudiserend op oprechte christenen of mensen van goede wil te wachten. De houding en de inzet van de laatsten kan immers weer het ego-gedreven en opportunistische streven van de eersten in de weg zitten. Voor Paulus is het helder dat daar *in the end* kwaadwillende geestelijke machten achter zitten, met als *top dog* de duivel *himself*. Achter de oppositie tegen het goede. Wij hebben niet te strijden tegen mensen van vlees en bloed, maar tegen hemelse heersers, machthebbers van de duisternis, kwade geesten uit de hemelsferen. Listen van de duivel, zo schrijft hij (Ef. 6:12). Het is beetje raar: aan de éne kant kan hij schrijven, in Efeziërs 1 bijvoorbeeld, maar ook in andere brieven, dat juist Christus al deze machten en krachten het zwijgen heeft opgelegd, ontwapend heeft, onttroond heeft, maar tegelijk waarschuwt hij en andere apostelen de vroege christenen dat de bezetting nog niet definitief afgelopen is en de duivel nog kan rondgaan als een brullende leeuw, zoekende wie hij verslinden kan, of ook zich kan voordoen als een engel van het licht, die jou geheel op het verkeerde been kan zetten met verleidingen die jou van het goede en oprechte leven aftrekken.

Nu hebben sommigen van dit soort teksten een soort bovennatuurlijke mega-oorlog gemaakt, een dualistische strijd in de hemelsferen, waarbij wij op aarde maar een beetje figureren. Als je de evangelische lectuur op dit punt uit Amerika op je in laat werken, lijkt het meer te gaan om bevrediging van *star-wars*-achtige fantasieën in een christelijk jasje, dan om serieuze geestelijke begeleiding.

Aan de andere kant zijn er weer anderen, die bij dit soort teksten hun schouders ophalen. De duivel en duistere, occulte, geestelijke machten, die hebben toch in ons deel van de wereld

in onze tijd wel zo'n beetje afgedaan, ook in het verlichte deel van de kerk. Dus wat moeten we daarmee? Ach, symbolisch begrijpen dan maar. De nuchtere C.S. Lewis, de Britse literatuurprofessor uit de vorige eeuw die christen werd, wenste de één altijd wat minder en de ander altijd wat meer geloof in de duivel toe, want zowel het één, de overschatting en angst, als het ander, de onderschatting en scepsis, spelen de macht van het kwaad en de Boze alleen maar in de kaart.

Het gaat eigenlijk om het verhaal van Jezus' verzoeken in de woestijn. Hij wordt als vertegenwoordiger van de nieuwe mensheid opnieuw op de proef gesteld. Dat gebeurt vanuit de verlokkingen van brood en spelen, spektakel en macht. Het gaat om wat Willem Barnard vertolkte in het lied: een mens te zijn op aarde. Gezang 538 uit het Liedboek 2013. Het gaat om leven van genade buiten de eeuwigheid. Het gaat om net als Jezus worden die 't ons heeft voorgedaan. Het gaat om de dood aanvaarden, de vrede en de strijd, de dagen en de nachten, de honger en de dorst, de vragen en de angsten, de kommer en de koorts. Het gaat om de Geest aanvaarden die naar het leven leidt, de mensen niet verlaten, Gods woord zijn toegedaan. Het gaat om op deze aarde de duivel wederstaan.

Daarmee komen we bij het allerlaatste stukje van de preek: wat vertellen die onderdelen van de 'wapenrusting' ons? Wat zijn de *tools* die ons worden aangereikt, als gelovigen?

De waarheid als gordel. Een gordel houdt alles bij elkaar. Waarheid is bijbels gesproken meer dan in overeenstemming zijn met de feiten. Het gaat om betrouwbaarheid en integriteit. In de waarheid leven, zoals Vaclav Havel, wie kent hem nog, uit zijn Oost-europese koude-oorlog gevangenschap schreef. Laat de leugen niet regeren in jouw leven en in jouw samenleving, van welke kant die ook komt, en laat bij het taxeren van de werkelijkheid waarin jullie verkeren het Koninkrijk van God nu eens een rol spelen. Wat zien jullie dan? En waar zet jou dat toe aan?

Is het niet tot het zoeken van gerechtigheid en vrede, in het klein en in het groot: het borstpantser en het schoeisel? Je hart en longen worden beschermd, je hebt uithoudingsvermogen en volharding nodig, je staat stevig in je schoenen, als je gedragen wordt door God. Gelovigen leren mensen van de lange adem te zijn, zij geven niet op, zij blijven zoeken naar openingen en verbindingen, vergeving en verzoening, vrede en gerechtigheid.

Dan het geloof als schild en de verlossing als helm: je steeds te binnen brengen wat God heeft gedaan, je hoofd er bij houden, je verstand blijven gebruiken, en wanneer nodig even een stapje terug en schuilen achter dat grote schild, waarmee Romeinse soldaten in slagorde waren uitgerust, om in een regen van tegenwerpingen, in een bombardement van tegenkantingen toch samen weer stapjes voorwaarts te zetten. Je niet uit het veld te laten slaan.

Tenslotte het gebed als *lifeline* en het woord van God als zwaard Dat is niet de Bijbel om mensen met teksten om de oren te slaan. Nee, Gods ja in Christus over ons leven en over onze wereld, ondanks alle bedreigingen, dat is zijn Woord en dat is ons 'wapen' om onze twijfel en aanvechting te overwinnen en dus ook ons wapen om de verleidingskracht van de Boze tot scepsis, tot cynisme, tot onverschilligheid, tot wanhoop, tot fanatisme of tot egocentrisch hedonisme door te prikken. Als God er zoveel heil in bleef zien er zoveel in te investeren, wij dan niet?

Laten we dan onze kracht zoeken in de Heer, en laten we de wapenrusting van God steeds weer te baat nemen om – ook bij ons ouder worden – stand te houden in een gelovig, dienstbaar leven, in de navolging van Christus.

Amen

Zingen: Gezang 538:1,3 en 4 ('Een mens te zijn op aarde')